

เอกสารวิชาการส่วนบุคคล

(Individual Study)

เวชปฏิบัติเพื่อการเสริมสวยภายใต้หลักนิติธรรมในโลกยุคดิจิทัล

จัดทำโดย พญ. สุราลณี ปิ่นปราณี

รหัส ๖๕๑๐๔๒

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการอบรม
หลักสูตรหลักนิติธรรมเพื่อประชาธิปไตย รุ่นที่ ๑๐

วิทยาลัยศาลรัฐธรรมนูญ

สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ

เวชปฏิบัติเพื่อการเสริมสวยภายใต้หลักนิติธรรมในโลกยุคดิจิทัล

พญ. สุราลีณี ปิ่นปรานี

๑. บทนำ

ปัจจุบันกล่าวได้ว่า ธุรกิจเสริมความงามในประเทศไทยได้รับความนิยมมากขึ้น สมาคมศัลยกรรมตกแต่งเสริมสวยนานาชาติ (ISAPS) จัดอันดับให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงด้านศัลยกรรมเป็นอันดับ ๘ ของโลก^๑ คนต่างชาติจำนวนหนึ่งก็เข้ามาใช้บริการเสริมความงามในประเทศไทย สถานประกอบการที่ให้บริการเสริมความงามทั้งในรูปแบบโรงพยาบาล หรือคลินิกขนาดเล็กหรือขนาดกลางเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก เฉพาะในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครพบว่ามีมากกว่า ๑,๑๖๔ แห่ง^๒ และธุรกิจเสริมความงามของประเทศไทยมีมูลค่าราว ๔๐,๐๐๐ ล้านบาท มีความพยายามที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นฮับ (Hub) ศัลยกรรมของเอเชีย โดยมีตลาดเป้าหมายสำคัญทั้งประเทศออสเตรเลีย กัมพูชา ลาว และเมียนมาร์^๓

ปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นตามมาจากการเติบโตอย่างก้าวกระโดด คือ ข้อร้องเรียนจากผู้ใช้บริการ ซึ่งพบว่าส่วนใหญ่จะร้องเรียนในประเด็นการให้บริการที่ไม่ตรงกับที่โฆษณา การให้บริการไม่ได้คุณภาพหรือมาตรฐาน สถานประกอบการบางแห่งไม่มีแพทย์เฉพาะทางประจำ ทำให้เกิดความเสี่ยงกับผู้ใช้บริการ จากข้อมูลสถิติร้องเรียนกับสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคพบว่า ในปี พ.ศ. ๒๕๕๖, ๒๕๕๗, ๒๕๕๘ และ ๒๕๕๙ มีผู้ใช้บริการร้องเรียนจำนวน ๓๖, ๑๘๕, ๓๗๓ และ ๔๕๓ ราย

^๑ อ้นยาพร เล้าโสการมย์. ปรับกลยุทธ์คลินิกเสริมความงาม พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส, เอกสาร SCB Economic Intelligence Center (กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน), ๒๕๕๙), น.๑-๒.

^๒ สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข, ฐานข้อมูลสถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาต (นนทบุรี : สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ, ๒๕๕๙)

^๓ <https://www.thansettakij.com/business/๕๑๒๙๑๓> (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๕)

ตามลำดับ จะเห็นว่าปริมาณการร้องเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ^๔ นอกจากนี้กรมสนับสนุนบริการสุขภาพได้รับเรื่องร้องเรียน เกี่ยวกับคลินิกเสริมความงาม ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๘-๒๕๕๙ กว่า ๑๑๕ เรื่อง^๕ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ออกคำแนะนำเพื่อป้องกันมิให้ผู้บริโภคตกเป็นเหยื่อของคลินิกศัลยกรรมที่ไม่ได้มาตรฐาน โดยแนะนำให้พิจารณา ๑. คลินิกต้องได้มาตรฐานของกระทรวงสาธารณสุข มีเลขที่ใบอนุญาต คลินิกต้องมีเครื่องมือพื้นฐานทางการแพทย์และอุปกรณ์พร้อมสำหรับกรณีฉุกเฉิน เพื่อดูแลความปลอดภัยเบื้องต้น ๒. มีแพทย์ประจำโดยสามารถตรวจสอบประวัติได้ผ่านทางเว็บไซต์ของแพทยสภา และมีใบประกอบวิชาชีพอย่างถูกต้อง ๓. มีราคาที่เหมาะสมผล ๔. คลินิกควรให้คำแนะนำอย่างละเอียด ครอบคอบ และมีความเชี่ยวชาญ และ ๕. มีข้อตกลง กรณีเกิดความผิดพลาดหลังเข้ารับบริการ^๖

การประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยเป็นธุรกิจที่ทำได้โดยเสรี และได้รับการคุ้มครองภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๐ ทั้งนี้ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับของกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ พระราชบัญญัติสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ และพระราชบัญญัติวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๕ กล่าวคือ คลินิกเสริมความงามเป็นสถานพยาบาลประเภทคลินิกเวชกรรม ที่ให้บริการโดยผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม โดยวิธีการทางเวชกรรมอันเกี่ยวเนื่องกับสุขภาพและร่างกาย นอกจากนี้กรณีที่เกิดความเสียหายจากการให้บริการ ผู้ให้บริการอาจต้องรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญาได้อีกด้วย สาเหตุสำคัญของปัญหาดังกล่าว อาจเกิดจากสภาพการแข่งขันที่สูงในธุรกิจเสริมความงาม การแข่งขันทำให้คลินิกเสริมความงามบางแห่งต้องลดต้นทุนด้านการจ้างบุคลากร เครื่องมือ เวชภัณฑ์ ผู้ให้บริการบางรายมีคลินิกหลายสาขาทำให้การกำกับดูแลไม่ทั่วถึงทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้บริการ

แม้การประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามจะอยู่ภายใต้การกำกับของกฎหมายและหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องก็ตาม แต่ก็ยังคงมีประเด็นร้องเรียนเป็นจำนวนมากดังกล่าวแล้วข้างต้น และเมื่อประกอบกับการประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามนี้มีแนวโน้มที่จะเติบโตมากขึ้น มีการแข่งขันสูงขึ้น ดังนั้น ภายใต้กฎระเบียบที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ผู้วิจัยเชื่อว่า ปัญหาหรือข้อร้องเรียนจากผู้รับบริการจะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นด้วยเช่นเดียวกัน

เอกสารวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาว่า หากนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้ในธุรกิจคลินิกเสริมความงาม จะลดหรือบรรเทาปัญหาข้อพิพาทระหว่างผู้ประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามกับผู้ใช้บริการได้หรือไม่ โดยงานวิจัยนี้จะเริ่มต้นด้วยการกล่าวถึงหลักนิติธรรมกับธุรกิจเสริมความงาม เพื่อแสดงให้เห็นถึงการนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับธุรกิจเสริมความงามได้อย่างไร จากนั้นผู้วิจัยจะนำเสนอปัญหาที่เกิดขึ้นในธุรกิจเสริมความงาม อันนำมาสู่ข้อพิพาทระหว่างผู้ให้บริการเสริมความงามกับผู้รับบริการปัญหาดังกล่าว เบื้องต้นกล่าวได้ว่าเป็นปัญหาจากกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และในที่สุดท้าย

^๔ https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid =๔๐๕๑๐&filename=index (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๕)

^๕ กลุ่มคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ กองกฎหมาย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข. “ผลสรุปเรื่องร้องเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ (นนทบุรี : กองกฎหมาย ๒๕๕๙).

^๖ <https://ocpbconnect.ocpb.go.th/Content> (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๕)

ผู้วิจัยจะนำเสนอการนำหลักนิติธรรมเข้าไปปรับใช้ เพื่อลดช่องว่างของกฎหมาย และลดปัญหาข้อพิพาทระหว่างผู้ให้บริการเสริมความงามและผู้รับบริการ

๒. หลักนิติธรรมกับธุรกิจคลินิกเสริมความงาม

หลักนิติธรรม (Rule of Law) เป็นหลักที่ถือกำเนิดและพัฒนามาจากต่างประเทศ และมีผู้ให้นิยามที่แตกต่างกัน แต่ก็อาจสรุปสาระสำคัญของหลักนิติธรรมได้ ๒ ประการ ได้แก่ ๑. ความสูงสุดของกฎหมาย (Supremacy of Law) หมายความว่า กฎหมายของประเทศจะมีฐานะสูงสุด และการดำเนินการทุกอย่างในประเทศนั้น จะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายทั้งสิ้น และ ๒. ความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย (Equality before the law) หมายความว่า ประชาชนทุกคนไม่ว่าจะมีสถานะใด เช่น ประชาชนทั่วไป หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐล้วนต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายทั้งสิ้น โดยความเข้าใจทั่วไปแล้ว หลักนิติธรรมเป็นหลักที่ใช้กับรัฐในการบริหารกิจการบ้านเมือง ในการนิติบัญญัติ และในการอำนวยความสะดวก โดยมีเป้าหมายให้เกิดความยุติธรรม เป็นธรรม โปร่งใส มีความเสมอภาค สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งในท้ายที่สุดจะนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม

ประเด็นที่ควรพิจารณาต่อไป คือ เมื่อหลักนิติธรรมสามารถนำมาซึ่งความเป็นธรรม สร้างความโปร่งใส ทำให้สังคมเกิดความสงบสุขขึ้นในประเทศได้ หลักนิติธรรมสามารถนำมาปรับใช้ในองค์กรธุรกิจเอกชนได้หรือไม่ อย่างไร

๒.๑ หลักนิติธรรม (Rule of Law): การปรับใช้กับภาคธุรกิจเอกชน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ ให้ความหมาย “หลักนิติธรรม” ว่า “หลักพื้นฐานแห่งกฎหมายที่บุคคลทุกคนต้องอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน”^๗ เมื่อกล่าวถึงหลักนิติธรรม ย่อมต้องกล่าวถึง A.V. Dicey (๑๘๓๕-๑๙๒๒) นักกฎหมายอังกฤษที่กล่าวถึงหลักนิติธรรมในหนังสือชื่อว่า Introduction to the Study of the Law of the Constitution โดยได้ระบุว่า หลักนิติธรรมของประเทศอังกฤษ ประกอบด้วยหลักการ ๓ ประการ ได้แก่ ๑. บุคคลไม่อาจถูกลงโทษหรือริบทรัพย์ได้ เว้นแต่บุคคลนั้นจะได้กระทำการฝ่าฝืนกฎหมายที่บัญญัติไว้ ๒. เมื่ออยู่ต่อหน้ากฎหมาย บุคคลทุกคนจะมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีตำแหน่ง ยศฐาบรรดาศักดิ์อย่างไร และ ๓. หลักกฎหมายในรัฐธรรมนูญ (ของประเทศอังกฤษ) นั้นเกิดจากกฎหมายที่ใช้กันเป็นปกติ^๘ หลักนิติธรรมของ A.V. Dicey ได้รับการยอมรับและนำไปปรับใช้ในหลายประเทศอย่างกว้างขวาง

นอกเหนือจากหลักนิติธรรมแล้ว ยังมีหลักการอื่นที่คล้ายคลึงกับหลักนิติธรรม ได้แก่ “กระบวนการอันชอบธรรม” (Due Process of Law) ซึ่งใช้ในรัฐธรรมนูญของประเทศสหรัฐอเมริกา และ “นิติรัฐ” (Legal State) ซึ่งใช้กันแพร่หลายในประเทศในภาคพื้นยุโรป เช่น ประเทศเยอรมัน และในประเทศไทยก็มักจะมีการกล่าวอ้างคำว่า “นิติรัฐ” ควบคู่กับ “หลักนิติธรรม” เสมอ^๙ อย่างไรก็ตามหลักนิติรัฐและหลักนิติธรรมมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ทั้งในแง่บ่อเกิดของกฎหมาย วิธีการคุ้มครอง

^๗ <https://dictionary.orst.go.th/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๕)

^๘ <https://www.lawteacher.net/free-law-essays/constitutional-law/dicey-rule-of-law-๘๓๕๕.php> (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๕).

^๙ อรรถพล ใหญ่สว่าง, หลักนิติธรรม. วารสารจลนิติ, (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗), น.๓๙.

สิทธิขั้นพื้นฐาน การกำหนดให้มีหรือไม่มีศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดี ตลอดจนการแบ่งแยกอำนาจ
๑๐

เอกสารทางวิชาการส่วนใหญ่เมื่อกล่าวถึง หลักนิติธรรม มักจะกล่าวถึงรัฐที่ต้องยึดหลักนิติธรรม^{๑๐} ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ มาตรา ๓ วรรคสอง ก็บัญญัติว่า “การปฏิบัติหน้าที่ของรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล รวมทั้งองค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ ต้องเป็นไปตามหลักนิติธรรม” ยังได้นำหลักนิติธรรมไปสอดแทรกในมาตราต่าง ๆ ของรัฐธรรมนูญอีกด้วย อาทิ ความเสมอภาคกันตามกฎหมายและการไม่เลือกปฏิบัติ (มาตรา ๓๐) หลักสันนิษฐานว่าบุคคลเป็นผู้บริสุทธิ์ (มาตรา ๓๙) หลักการที่ว่าบุคคลไม่ต้องรับโทษทางอาญา เว้นแต่ได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดและได้กำหนดโทษไว้ (มาตรา ๓๙) สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง (มาตรา ๔๐(๑)) สิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็วและเป็นธรรม (มาตรา ๔๐(๑)) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญต่าง ๆ (มาตรา ๕๘) หลักความเป็นอิสระของตุลาการ (มาตรา ๑๙๗) เป็นต้น

อย่างไรก็ดี องค์การสหประชาชาติได้ให้ความหมายของหลักนิติธรรมไว้ว่า the rule of law is a principle of governance in which **all persons**, institutions and entities, public and **private**, including the State itself, are accountable to laws that are publicly promulgated, equally enforced and independently adjudicated, and which are consistent with international human rights norms and standards. It requires measures to ensure adherence to the principles of supremacy of the law, equality before the law, accountability to the law, fairness in the application of the law, separation of powers, participation in decision-making, legal certainty, avoidance of arbitrariness, and procedural and legal transparency.^{๑๑} (เน้นโดยผู้วิจัย)

ความหมายของหลักนิติธรรมขององค์การสหประชาชาติกำหนดให้ทุกคนมีหน้าที่เคารพต่อกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นรัฐ องค์กร หรือบุคคลธรรมดาก็ตาม นั่นจึงหมายความว่า โดยหลักการแล้วหลักนิติธรรมสามารถนำมาปรับใช้กับภาคเอกชน องค์กรธุรกิจได้ ไม่ว่าจะเป็นหลักที่ถือว่ากฎหมายคือสิ่งสูงสุด ความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย ความเป็นธรรมในการปรับใช้กฎหมาย การแบ่งแยกอำนาจ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ความแน่นอนของกฎหมาย การหลีกเลี่ยงการเลือกปฏิบัติ และการมีกระบวนการที่โปร่งใส ทั้งนี้ การปรับใช้โดยคำนึงถึงบริบทของกิจกรรมของธุรกิจภาคเอกชน (ที่แตกต่างจากภารกิจของหน่วยงานของรัฐ) ย่อมทำให้หลักนิติธรรมมีความสอดคล้องกลมกลืนกับการประกอบธุรกิจของภาคเอกชน ซึ่งในเบื้องต้นผู้วิจัยเห็นว่า หลักนิติธรรมสามารถนำมาปรับใช้กับภาคธุรกิจเอกชนได้ ดังนี้

^{๑๐} โปรดดูรายละเอียดใน วรเจตน์ ภาคีรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ภาคพิมพ์, ๒๕๖๔), น.๓๑๖-๓๒๒.

^{๑๑} เฟ็งอ้าง, น.๓๐๕-๓๒๖.

^{๑๒} <https://www.un.org/ruleoflaw/what-is-the-rule-of-law/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๕)

องค์กรธุรกิจจะต้องมีข้อกำหนดหรือปฏิบัติที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด โดยคำนึงถึงสิทธิ เสรีภาพและความยุติธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจเอกชน ได้แก่ ผู้ถือหุ้นหรือผู้เป็นหุ้นส่วน พนักงานหรือลูกจ้าง คู่ค้าทางธุรกิจ และลูกค้าของตน รวมทั้งการดำเนินการขององค์กรธุรกิจจะต้องคำนึงถึงความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องอีกด้วย กำหนดช่องทางสื่อสารเพื่อรับฟังความคิดเห็น ข้อร้องเรียนจากผู้ที่เกี่ยวข้อง หรือลูกค้าของตน องค์กรธุรกิจยังมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อสังคมอีกด้วย

แม้ว่าองค์กรธุรกิจจะเน้นการสร้างผลกำไรให้กับองค์กรก็ตาม แต่ก็คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งขององค์กรธุรกิจนั้น จะต้องมีความรับผิดชอบและคำนึงถึงผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรธุรกิจดังกล่าวข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคำนึงถึงผลกระทบต่อลูกค้า หรือผู้บริโภคขององค์กรธุรกิจนั้น การกระทำโดยมุ่งเพียงผลกำไร อาจเป็นช่องทางให้เกิดการดำเนินธุรกิจที่ฉ้อฉล หลอกลวง เพื่อให้เกิดกำไรสูงสุด ซึ่งอาจนำมาซึ่งผลกระทบที่รุนแรงต่อสังคมโดยรวมก็ได้ ตัวอย่างที่น่าสนใจที่แสดงให้เห็นถึงการดำเนินการขององค์กรธุรกิจอย่างฉ้อฉล เพียงเพื่อสร้างตัวเลขการเติบโตขององค์กร ได้แก่ กรณีบริษัท เอนรอน (Enron) ซึ่งเป็นบริษัทพลังงานของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีรายได้เพิ่มขึ้นสูงถึง ๗๕๐% ในระหว่างปี ค.ศ. ๑๙๙๖-๒๐๐๐ และในปี ค.ศ. ๒๐๐๑ รายได้ของบริษัท เอนรอนสูงติดอันดับ ๖ ในบริษัทใหญ่ที่สุดของโลก

อย่างไรก็ดี หากพิจารณาลักษณะธุรกิจของบริษัท เอนรอนแล้วจะพบว่า บริษัท เอนรอนเป็นเพียงนายหน้าในการซื้อขายพลังงานเท่านั้น บริษัท เอนรอน ไม่ได้เป็นเจ้าของทรัพย์สินที่มีการซื้อขาย ไม่ว่าจะเป็นพลังงาน โรงไฟฟ้า หรือแม้กระทั่งท่อแก๊ส แต่กลับปรากฏว่า แทนที่บริษัท เอนรอนจะบันทึกกำไรของตนเฉพาะค่าธรรมเนียมในการซื้อขาย แต่บริษัท เอนรอนกลับนำมูลค่าทั้งหมดของทรัพย์สินที่มีการซื้อขายนั้นมาบันทึกเป็นรายได้ของบริษัททั้งจำนวน และใช้วิธีการทางบัญชีรับรู้รายได้ก่อน ทั้งที่บริษัท เอนรอนไม่ได้มีการรับเงินจำนวนดังกล่าวมาแต่อย่างใด เมื่อข้อเท็จจริงที่ฉ้อฉลดังกล่าวปรากฏต่อสาธารณะ ทำให้บริษัทเอนรอนถูกตรวจสอบจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และถูกลดเครดิต ทำให้สถาบันการเงินต่าง ๆ ปฏิเสธที่จะให้บริษัท เอนรอนกู้เงิน ทำให้เกิดการขาดสภาพคล่องในการดำเนินธุรกิจ จนที่สุดบริษัท เอนรอน ต้องยื่นขอล้มละลายในปลายปี ค.ศ. ๒๐๐๑ นั่นเอง การล้มละลายของบริษัท เอนรอน ทำให้มีพนักงานของบริษัทต้องตกงานหลายหมื่นคน และมูลค่าหุ้นของบริษัทลดลงจนแทบไม่เหลือมูลค่า

การที่บริษัท เอนรอน สามารถดำเนินการฉ้อฉลดังกล่าว ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการฉ้อฉลของบริษัทตรวจสอบบัญชีที่ชื่อว่า บริษัท อาเธอร์แอนเดอร์สัน ที่ให้ความช่วยเหลือบริษัท เอนรอน ในการตกแต่งบัญชี สร้างรายได้และกำไรเท็จ รวมทั้งปกปิดหนี้สินของบริษัท เอนรอน ทำให้บริษัทตรวจสอบบัญชีอาเธอร์ แอนเดอร์สัน ต้องถูกถอนใบอนุญาตตรวจสอบบัญชีไปด้วย นอกจากนี้บริษัทผู้วิเคราะห์หลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์วอลล์สตรีท ก็ถูกดำเนินอย่างรุนแรงว่า ไม่มีความรับผิดชอบต่อผู้ให้คำแนะนำประชาชนว่าหุ้นของบริษัท เอนรอน เป็นหุ้นที่ดี

การล้มละลายของบริษัท เอนรอน ยังกระทบไปถึงบริษัท ซิตี้กรุ๊ป (Citigroup) และบริษัท โซโลมอน สมิท บาร์นีย์ (Solomon Smith Barney) ที่มีรายได้จากการรับประกันการขายหุ้นให้กับบริษัท เอนรอน

กรณีศึกษาที่น่าสนใจอีกกรณีหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขาดการยึดมั่นในหลักนิติธรรมของผู้บริหารองค์กรธุรกิจ และนำมาซึ่งความเสียหาย ได้แก่ กรณีบริษัท ลัคกินคอฟฟี่ (Luckin Coffee)

บริษัท ลัคกิน คอฟฟี่ เป็นบริษัทประกอบธุรกิจร้านกาแฟของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และเข้าไปจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แนสแดค (NASDAQ) ของประเทศสหรัฐอเมริกา บริษัท ลัคกิน คอฟฟี่ เคยประกาศว่า การประกอบธุรกิจของตนเหนือกว่าร้านกาแฟสตาร์บัค (Starbucks) โดยรายงานว่ ในปี ค.ศ. ๒๐๑๙ บริษัท ลัคกิน คอฟฟี่มีสาขาในประเทศจำนวน ๔,๕๐๐ สาขา ซึ่งมากกว่าจำนวนสาขาของร้านกาแฟสตาร์บัค และรายงานในปีนั้นมียอดขายสูงถึง ๒,๐๐๐ ล้านหยวน หรือคิดเป็นประมาณ ๑๐,๐๐๐ ล้านบาท

อย่างไรก็ดี ข้อเท็จจริงปรากฏว่ามีการตรวจสอบพบว่า ผู้บริหารรายหนึ่งของบริษัท ลัคกิน คอฟฟี่ ทูจิต ด้วยการตกแต่งตัวเลขทางบัญชี ทำให้บริษัทมียอดขายสูงกว่าความเป็นจริงถึง ๒,๒๐๐ ล้านหยวน ทำให้ราคาหุ้นของบริษัท ลัคกิน คอฟฟี่ ลดต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ ในเวลาเพียงชั่วข้ามคืนเท่านั้น ทำให้ผู้ถือหุ้นและนักลงทุนจำนวนมากได้รับความเสียหายจากการกระทำที่ฉ้อฉลของผู้บริหารองค์กร

จะเห็นได้ว่า กรณีศึกษาทั้งสองกรณีนั้น แสดงให้เห็นถึงการขาดความรับผิดชอบของผู้บริหารขององค์กรธุรกิจ การไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายหรือกฎระเบียบที่เกี่ยวข้อง การฉ้อฉลเพียงมุ่งหวังผลกำไร ส่งผลกระทบให้เกิดความเสียหายเป็นวงกว้าง ทั้งต่อผู้ถือหุ้นขององค์กร คู่ค้า พนักงาน รวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น หากผู้บริหารขององค์กรธุรกิจยึดมั่นในหลักนิติธรรม โดยยึดมั่นในความสูงสุดของกฎหมาย (Supremacy of Law) หมายความว่า การดำเนินการขององค์กรธุรกิจจะต้องอยู่ภายใต้กฎหมายทั้งสิ้น และ การยึดมั่นในความเสมอภาคกันในทางกฎหมาย (Equality before the law) โดยผู้บริหารขององค์กรธุรกิจจะต้องดำเนินการโดยมุ่งให้เกิดความยุติธรรม เป็นธรรม โปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ ซึ่งหากผู้บริหารของบริษัททั้งสองยึดมั่นในหลักนิติธรรม ย่อมไม่เกิดปัญหาอันนำมาซึ่งความเสียหายในวงกว้างเช่นนี้

๒.๒ ปัญหาการประกอบธุรกิจเสริมความงาม

๒.๒.๑ หน้าที่ของผู้ขอรับใบอนุญาตประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงาม

การประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามต้องได้รับอนุญาตตาม พรบ. สถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ โดยผู้ขอรับใบอนุญาตอาจเป็นบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคลก็ได้ และอาจเป็นบุคคลต่างด้าวก็ได้ เนื่องจากไม่มีข้อห้ามว่า ผู้ขอใบอนุญาตต้องเป็นบุคคลที่มีสัญชาติไทยเท่านั้น นอกจากนี้ผู้ขอรับใบอนุญาตยังต้องปฏิบัติตามมาตรฐานคลินิกเวชกรรมเกี่ยวกับสถานที่ ลักษณะการให้บริการ เครื่องมือ เครื่องใช้ ยา และเวชภัณฑ์ที่จำเป็น การโฆษณาสถานพยาบาลจะต้องได้รับอนุมัติ ต้องจัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมควบคุมดูแลคลินิก

ข้อน่าสังเกตสำคัญประการหนึ่ง คือ ผู้ขอรับใบอนุญาตมีหน้าที่จัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการของคลินิกเท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดให้ผู้ขอรับใบอนุญาตมีหน้าที่ดูแลควบคุมมิให้บุคคลที่มีไข้แพทย์ทำการประกอบวิชาชีพ หรือให้บริการแก่ผู้ขอรับบริการในคลินิก ดังนั้น ภายใต้สภาพการแข่งขันสูงของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม

ทำให้ผู้เข้ารับใบอนุญาตบางส่วนให้ความสำคัญกับผลกำไรของธุรกิจ และหย่อนยานกับการให้ความสำคัญกับความปลอดภัยของผู้รับบริการ ปัญหานี้จึงนำไปสู่ข้อร้องเรียนของผู้ใช้บริการส่วนหนึ่ง และหน่วยงานของรัฐต้องให้คำแนะนำให้ผู้เข้ารับบริการการตรวจสอบรายละเอียดของแพทย์ที่ให้บริการในคลินิกเสริมความงามนั้น

๒.๒.๒ การขาดหลักเกณฑ์และมาตรฐานเฉพาะของคลินิกเสริมความงาม

ตามกฎหมายกระทรวงกำหนดลักษณะของสถานพยาบาลและลักษณะการให้บริการของสถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้แบ่งประเภทคลินิกออกเป็น ๙ ประเภท^{๑๓} แต่ไม่ได้รับข้อมติถึงคลินิกเสริมความงามไว้แต่อย่างใด ทั้งที่งานบริการคลินิกเวชกรรมและคลินิกเสริมความงามมีความแตกต่างกัน โดยเฉพาะคลินิกเสริมความงามที่ให้บริการด้านผ่าตัดหรือศัลยกรรม ซึ่งในกรณีนี้คลินิกเสริมความงามดังกล่าวจะต้องจัดให้มีห้องปฏิบัติการ เครื่องมือ อุปกรณ์ ยาและเวชภัณฑ์เกี่ยวกับการผ่าตัดที่จำเป็น คลินิกเสริมความงามยังมีการใช้ยาควบคุมพิเศษ เช่น ฟิเลอร์ (Filler) หรือโบท็อกซ์ (Botox) การให้บริการในลักษณะเช่นนี้ของคลินิกเสริมความงาม ทำให้จำเป็นต้องมีระบบหรือมาตรการในการควบคุมดูแลการติดเชื้อ และการรักษาความสะอาดในห้องผ่าตัด รวมทั้งต้องเตรียมบุคลากร และเครื่องมืออุปกรณ์ช่วยเหลือผู้ป่วยวิกฤตอย่างเพียงพอ ดังนั้น เมื่อขาดหลักเกณฑ์และมาตรฐานเฉพาะของคลินิกเสริมความงาม ทำให้การกำกับดูแลและการควบคุมมาตรฐานของคลินิกเสริมความงามไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และหากผู้ให้บริการคลินิกเสริมความงามเน้นให้ความสำคัญกับผลกำไรในการประกอบการ จึงอาจเป็นช่องทางให้ลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายด้วยการเลี่ยงที่จะจัดให้มีบุคลากร อุปกรณ์ หรือเครื่องมืออย่างเพียงพอ และทำให้เกิดปัญหาการร้องเรียนจากผู้รับบริการดังกล่าวแล้วข้างต้น

๒.๒.๓ ปัญหาการควบคุมคลินิกเสริมความงาม

รูปแบบการประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามในปัจจุบันจะมีสาขาจำนวนมาก กระจายกันไปตามที่ต่าง ๆ ทำให้ผู้ดำเนินการสถานพยาบาลไม่สามารถดูแลคลินิกได้อย่างทั่วถึง นอกจากนี้ธุรกิจคลินิกเสริมความงามบางรายก็ขยายสาขาโดยใช้ระบบธุรกิจแฟรนไชส์^{๑๔} ทำให้การขยายสาขาทำได้รวดเร็วมากขึ้น ปัญหาการดูแลให้คลินิกทุกสาขาปฏิบัติตามกฎหมาย หรือรักษามาตรฐานโดยเคร่งครัดทำได้ยาก และเมื่อประกอบกับจำนวนเจ้าหน้าที่ที่คอยสอดส่องการประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามมีจำนวนน้อย เมื่อเทียบกับปริมาณของคลินิกเสริมความงาม จึงยิ่งทำให้การกำกับควบคุมคลินิกเสริมความงามขาดประสิทธิภาพ และนำมาซึ่งการให้บริการที่ไม่เป็นไปตามกฎหมาย หรือตามมาตรฐานที่ควรจะเป็น และเกิดผลเสียต่อผู้ใช้บริการ

^{๑๓} ได้แก่ ๑. คลินิกเวชกรรม ๒. ทันตกรรม ๓. การพยาบาลและการผดุงครรภ์ ๔. กายภาพบำบัด ๕. เทคนิคการแพทย์ ๖. การแพทย์แผนไทยและการแพทย์แผนไทยประยุกต์ ๗. การประกอบโรคศิลปะ ๗ สาขา ได้แก่ กิจกรรมบำบัด การแก้ไขความผิดปกติของการสื่อความหมาย เทคโนโลยีหัวใจและทรวงอก รังสีเทคนิค จิตวิทยาคลินิก กายอุปกรณ์ และการแพทย์แผนจีน ๘. คลินิกเฉพาะทางด้านเวชกรรม ทันตกรรม การพยาบาลและผดุงครรภ์ และ ๙. สหคลินิก (คลินิกที่จัดให้มีการประกอบวิชาชีพตั้งแต่ ๒ ลักษณะขึ้นไป)

^{๑๔} ธุรกิจแฟรนไชส์เป็นรูปแบบหนึ่งในการขยายสาขาของธุรกิจ โดยผู้ให้สิทธิแฟรนไชส์ (เรียกว่าแฟรนไชซอร์) ซึ่งเป็นเจ้าของธุรกิจ อนุญาตให้บุคคลอื่น (เรียกว่าแฟรนไชซี) ทำธุรกิจภายใต้เครื่องหมายทางการค้า และตามรูปแบบที่แฟรนไชซอร์กำหนด ปัจจุบันการประกอบธุรกิจในรูปแบบแฟรนไชส์ในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายกำกับเป็นการเฉพาะ จึงต้องบังคับตามกฎหมายทั่วไปที่เกี่ยวข้อง.

๒.๓ การปรับใช้หลักนิติธรรมกับธุรกิจคลินิกเสริมความงาม

แม้ปัญหาในธุรกิจคลินิกเสริมความงามดังกล่าวข้างต้น อาจจะแก้ไขปัญหาคำผิดด้วยการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่กระบวนการในการแก้ไขกฎหมายมีขั้นตอนมากและใช้เวลานาน นอกจากนี้ การที่กฎหมายกำหนดบทลงโทษโดยใช้โทษทางอาญา ทำให้การดำเนินคดีต้องอยู่ภายใต้มาตรฐานของการดำเนินคดีอาญา อาทิ การพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำความผิด การต้องมีพยานหลักฐานที่พิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่ามีการกระทำความผิด และจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้นอย่างชัดแจ้ง หากศาลเกิดความสงสัยในพยานหลักฐานของโจทก์ ศาลสามารถยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นเป็นคุณแก่จำเลยได้

ปัจจุบันกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจจึงหันมาใช้โทษทางปกครองมากขึ้น โดยเฉพาะโทษปรับทางปกครองแทนการใช้โทษทางอาญา เพื่อลดปัญหาภาระการพิสูจน์ของฝ่ายโจทก์ดังกล่าวข้างต้น เนื่องจากโทษทางปกครองมิใช่โทษทางอาญา และการปรับทางปกครองยังสามารถลงโทษไปที่ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับจากการกระทำความผิดอีกด้วย

ตัวอย่าง กรณีหน้าที่ของผู้ขอรับใบอนุญาตคลินิกเสริมความงาม ซึ่งกำหนดให้มีผู้ดำเนินการสถานพยาบาล ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเป็นผู้ควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการของคลินิก^{๑๕} หากเกิดการฝ่าฝืนก็จะใช้โทษทางอาญาเป็นบทบังคับเช่นกัน กล่าวคือ จะมีโทษจำคุกไม่เกินสองปี และปรับไม่เกินสี่หมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ แม้ว่าจะสามารถพิสูจน์ความผิดได้ แต่หากเป็นกระทำความผิดเป็นครั้งแรก ศาลก็มักจะพิพากษาให้รอการลงโทษ โดยอาจกำหนดโทษปรับไม่เกินสองหมื่นบาทเท่านั้น จะเห็นได้ว่า อัตราโทษปรับดังกล่าวต่ำมากเมื่อเทียบกับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการฝ่าฝืนกฎหมาย จึงทำให้ผู้รับใบอนุญาตคลินิกเสริมความงามไม่เกรงกลัวกฎหมาย

กรณีที่ผู้ดำเนินการสถานพยาบาลไม่สามารถดูแลคลินิกเสริมความงามได้อย่างใกล้ชิดจนเกิดกรณีที่ไม่มีการแพทย์อยู่ประจำในเวลาทำการของคลินิก ซึ่งอาจถือได้ว่าผู้รับใบอนุญาตขาดคุณสมบัติของผู้ดำเนินการสถานพยาบาล และอาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตให้ประกอบกิจการสถานพยาบาลได้^{๑๖} แต่กรณีดังกล่าวกฎหมายไม่ได้กำหนดโทษทางอาญาไว้แต่อย่างใด

กรณีการคุ้มครองผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามที่ไม่ได้รับบริการที่ดีพอ หรือได้รับความเสียหายจากการขอรับบริการจากคลินิกเสริมความงาม ซึ่งอาจใช้สิทธิฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายได้โดยฟ้องเป็นคดีผู้บริโภค ซึ่งกฎหมายได้กำหนดมาตรการที่เป็นคุณให้กับผู้ใช้บริการในฐานะผู้บริโภคไว้หลายประการ เช่น อายุในการฟ้องร้องยาวกว่าการฟ้องคดีละเมิดตามปกติ การผลักระงับการพิสูจน์ไปยังผู้ให้บริการ เป็นต้น แต่มาตรการดังกล่าวก็เป็นมาตรการเชิงเยียวยา เนื่องจากความเสียหายต้องเกิดขึ้นเสียก่อนจึงจะเกิดสิทธิในการฟ้องคดีต่อศาลได้

ผู้วิจัยเห็นว่า แม้การประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามจะมีกฎหมายกำกับอยู่แล้วก็ตาม แต่หากนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้กับการประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงาม ก็จะทำให้ปัญหาข้อ

^{๑๕} พรบ.สถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๓.

^{๑๖} พรบ.สถานพยาบาล พ.ศ. ๒๕๔๑ มาตรา ๒๕(๓).

ขัดแย้งระหว่างผู้ให้บริการคลินิกเสริมความงาม และผู้ใช้บริการลดน้อยลง ซึ่งการนำหลักนิติธรรมมาปรับใช้นั้นอาจทำได้ ดังนี้

๒.๓.๑ การเคารพกฎหมายในฐานะกฎหมายเป็นสิ่งสูงสุด

ธุรกิจคลินิกเสริมความงามมีกฎหมายกำกับประกอบการธุรกิจ และต้องขอรับใบอนุญาต แม้ตามกฎหมายผู้ขอรับใบอนุญาต มีหน้าที่จัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการของคลินิกเท่านั้น โดยไม่ได้กำหนดอย่างชัดเจนว่า ให้ผู้ขอรับใบอนุญาตมีหน้าที่ดูแลควบคุมมิให้บุคคลที่มีไข้แพทย์ทำการประกอบวิชาชีพ หรือให้บริการแก่ผู้ขอรับบริการในคลินิก แต่หากพิจารณาอย่างถ่องแท้แล้วจะเห็นว่า การที่กฎหมายกำหนดให้ผู้รับใบอนุญาตต้องจัดให้มีผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการของคลินิก ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และตามจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ ดังนั้น หน้าที่ดังกล่าวจึงย่อมมีความหมายรวมถึง ผู้รับใบอนุญาตสถานพยาบาลคลินิกเสริมความงามมิใช่มีหน้าที่เพียงจัดให้มีผู้ดำเนินการสถานพยาบาล ซึ่งเป็นผู้ประกอบวิชาชีพเป็นผู้ควบคุมดูแลและรับผิดชอบในการดำเนินการของสถานพยาบาลเท่านั้น แต่ผู้รับใบอนุญาตควรต้องมีหน้าที่ดูแลและกำกับให้ผู้ดำเนินการสถานพยาบาล ที่เทียบเท่ากับตัวแทนของผู้รับใบอนุญาต กำกับให้ผู้ที่แพทย์เท่านั้นที่จะสามารถประกอบวิชาชีพหรือให้รักษาในคลินิกได้ และจะต้องไม่ปล่อยปละละเลยให้พนักงานที่มีไข้แพทย์เป็นผู้รักษาหรือให้บริการแก่ลูกค้าผู้มาใช้บริการที่คลินิก

นอกจากนี้ผู้รับใบอนุญาตยังต้องกำกับให้ผู้ดำเนินการสถานพยาบาลจัดเตรียมเครื่องมือ อุปกรณ์ ยาหรือเวชภัณฑ์ตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นแล้วย่อมส่งผลเสียต่อผู้มาใช้บริการ และในส่วนผู้มาใช้บริการคลินิกเสริมความงามย่อมคาดหวังว่า ผู้ที่ให้บริการแก่ตนนั้นจะต้องเป็นแพทย์ และสถานพยาบาลนั้นจะต้องได้รับใบอนุญาตจากหน่วยงานราชการอย่างถูกต้อง และมีแพทย์ เครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ ยา หรือเวชภัณฑ์เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด แม้ในความเป็นจริงผู้มาใช้บริการบางราย อาจจะไม่สนใจสอบถาม หรือตรวจสอบใบอนุญาตสถานพยาบาล หรือตรวจสอบว่าผู้ให้บริการนั้นเป็นแพทย์หรือไม่ แต่หากผู้ดำเนินการสถานพยาบาลนั้น เกรงครัตต่อกฎหมายสถานพยาบาลนั้นย่อมมีมาตรฐานที่เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และไม่ปล่อยปละละเลยให้บุคคลใดที่มีไข้แพทย์มาให้บริการ แม้ว่าการกระทำเช่นนั้นจะช่วยลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการของสถานพยาบาลนั้นก็ตาม

ดังนั้น หากผู้รับใบอนุญาต ตลอดจนผู้ดำเนินการสถานพยาบาลยึดมั่นในหลักนิติธรรม เกรงครัตและให้ความสำคัญต่อกฎหมาย หรือกฎเกณฑ์ที่กำกับประกอบการธุรกิจคลินิกเสริมความงามในฐานะที่กฎหมายเป็นสิ่งสูงสุดที่กำกับกิจกรรมของคลินิกเสริมความงาม ปัญหาการหลีกเลี่ยงให้แพทย์ไม่จำเป็นต้องอยู่ประจำในระหว่างเวลาที่คลินิกเปิดให้บริการ หรือให้บุคคลอื่นที่มีไข้แพทย์ทำการรักษาแทนย่อมไม่เกิดขึ้น การตระหนักและเข้าใจในหลักนิติธรรมในข้อนี้ หากผู้ประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามนำไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ย่อมช่วยทำให้มาตรฐานของการประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามมีความน่าเชื่อถือ และลดข้อพิพาทโต้แย้งกับผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี

ส่วนการแข่งขันในทางธุรกิจนั้น แม้การสร้างผลกำไรจะเป็นเป้าหมายสำคัญ แต่ก็อาจทำได้โดยใช้วิธีการอื่น ๆ เช่น การแข่งขันในการให้บริการแก่ผู้รับบริการทั้งก่อน ระหว่าง และ

หลังการให้บริการ การทำการตลาดส่วนบุคคล (Personal Marketing) การทำกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์กับผู้รับบริการ เป็นต้น วิธีการต่าง ๆ เหล่านี้อาจสร้างปริมาณผู้รับบริการให้มากขึ้นได้เช่นกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากผู้รับบริการทราบข้อเท็จจริงว่าคลินิกปฏิบัติตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนดอย่างเคร่งครัดย่อมเป็นสิ่งจูงใจ และประชาสัมพันธ์ให้กับคลินิกได้เป็นอย่างดี การแข่งขันเพื่อเพิ่มผลกำไรให้กับธุรกิจด้วยวิธีลดคุณภาพและมาตรฐาน เช่น การยินยอมหรือปล่อยปละละเลยให้บุคคลที่มีใบแพทย์ให้บริการในคลินิก หรือการลดจำนวนเครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ ยาหรือเวชภัณฑ์ให้ต่ำกว่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด ล้วนแล้วแต่เป็นวิธีที่ขัดแย้งกับหลักการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรม อีกทั้งยังเป็นการละเมิดสิทธิของผู้รับบริการในฐานะผู้บริโภคอีกด้วย ซึ่งทั้งสองกรณีมีกฎหมายแข่งขันทางการค้า และกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคกำหนดตามมาตรฐานไว้ทั้งสิ้น การยึดมั่นในความสูงสุดของกฎหมายตามหลักนิติธรรม จึงเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงาม

ผู้วิจัยเห็นควรกล่าวต่อไปด้วยว่า นอกจากผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายเช่นเดียวกับผู้ประกอบการวิชาชีพประเภทอื่น ๆ แล้ว ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมยังต้องยึดถือและปฏิบัติตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๔๙ อีกด้วย แม้จะมีชื่อเป็นเพียง “ข้อบังคับ” แต่ก็ออกโดยอาศัยอำนาจของ พรบ.วิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๕ จึงเป็นกฎหมายลำดับรอง และถือเป็นกฎหมายที่ผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัดเช่นกัน

หลักจริยธรรมทางการแพทย์นั้นมีหลักสำคัญ ๖ ประการ ได้แก่ ^{๑๗}

๑. หลักประโยชน์สูงสุดของผู้ป่วย (Beneficence)
๒. หลักไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ป่วย (Non-maleficence)
๓. หลักเคารพการตัดสินใจของผู้ป่วย (Autonomy)
๔. หลักความเป็นธรรม (Justice)
๕. หลักการรักษาความลับของผู้ป่วย (Confidentiality)
๖. หลักความซื่อสัตย์ (Fidelity)

เมื่อพิจารณาหลักจริยธรรมทั้ง ๖ ประการแล้ว จะเห็นได้ว่าหากผู้รับใบอนุญาตคลินิกเสริมความงาม ตลอดจนผู้ดำเนินการสถานพยาบาลของคลินิกเสริมความงามยึดถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดแล้วย่อมจะเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้รับบริการ และลดปัญหาข้อพิพาทระหว่างคลินิกเสริมความงามกับผู้รับบริการได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ คลินิกเสริมความงามจะต้องให้คำแนะนำ ตลอดจนให้บริการแก่ผู้รับบริการโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของผู้รับบริการ ไม่ควรให้บริการเกินความจำเป็น ต้องเลือกวิธีการให้บริการที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้รับบริการ การดำเนินการใด ๆ ต้องเปรียบเทียบกับผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้รับบริการ และต้องพยายามลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด

คลินิกเสริมความงามจะต้องให้ข้อมูลของการให้บริการอย่างถูกต้องและครบถ้วน เพื่อให้ผู้รับบริการตัดสินใจได้อย่างถูกต้องตามเจตนาของตน ไม่ควรให้ข้อมูลที่กำกวม อันอาจทำให้กระบวนการตัดสินใจรับบริการของผู้รับบริการคลาดเคลื่อนไปจากเจตนาที่แท้จริง คลินิกยังต้องเสนอการให้บริการเท่าที่จำเป็น ไม่มุ่งเสนอบริการที่มีค่าบริการสูงโดยไม่จำเป็น สร้างความไม่เป็นธรรม

^{๑๗} <https://w๑.med.cmu.ac.th/obgyn/lecturesttopics/topic-review/๑๖๖๗/> (เข้าถึงเมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๕๖๕).

แก่ผู้รับบริการ คลินิกยังต้องไม่หลอกลวง ชักจูงหรือโน้มน้าวให้รับบริการเกินความจำเป็น เพื่อผลประโยชน์ของคลินิก

จริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมข้างต้น เมื่อนำมาใช้กับการประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามแล้ว ย่อมไม่เกิดปัญหาที่ผู้รับบริการร้องเรียนเป็นจำนวนมากดังได้กล่าวแล้วในตอนต้น

เมื่อพิจารณาต่อไปในข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งการประกอบวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๒๕ ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อบังคับแพทยสภาดังกล่าวได้กำหนดแนวปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งผู้ดำเนินการสถานพยาบาลคลินิกเสริมความงาม ย่อมต้องยึดถือปฏิบัติด้วยเช่นกัน จริยธรรมดังกล่าวประกอบด้วย

๑. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมย่อมดำรงตนให้สมควรในสังคมโดยธรรม และเคารพต่อกฎหมายของบ้านเมือง (ข้อ ๕)
๒. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมย่อมไม่ประพฤติหรือกระทำการใด ๆ อันอาจเป็นเหตุให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ (ข้อ ๖)
๓. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมย่อมประกอบวิชาชีพด้วยเจตนาดี (ข้อ ๗)
๔. ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับที่ดีที่สุด สถานการณ์นั้น ๆ ภายใต้ความสามารถและข้อจำกัดตามภาวะวิสัย และพฤติการณ์ที่มีอยู่ (ข้อ ๑๕)
๕. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่เรียกร้องสินจ้างรางวัลพิเศษ นอกเหนือจากค่าบริการที่ควรได้รับ (ข้อ ๑๖)
๖. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่จงใจหรือชักชวนผู้ป่วยให้มารับบริการทางวิชาชีพเวชกรรมเพื่อประโยชน์ของตน (ข้อ ๑๗)
๗. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่หลอกลวงผู้ป่วยให้หลงเข้าใจผิดเพื่อประโยชน์ของตน (ข้อ ๒๑)
๘. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ป่วย (ข้อ ๒๒)
๙. ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมต้องไม่ประกอบวิชาชีพโดยไม่คำนึงถึงความเสี่ยงของผู้ป่วย (ข้อ ๒๓)

๒.๓.๒ การยึดหลักความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย

ในการประกอบธุรกิจนั้น การซื้อสัตย์ต่อลูกค้าเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จในการประกอบธุรกิจ กรณีธุรกิจคลินิกเสริมความงามก็เช่นเดียวกัน ผู้รับบริการย่อมมีสิทธิที่จะได้รับการบริการอย่างน้อยตามมาตรฐานขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด เป็นการคาดหวังตามปกติธรรมดาของผู้รับบริการ สิทธิดังกล่าวเป็นสิทธิที่ผู้รับบริการในฐานะผู้บริโภคพึงได้รับ และเป็นสิทธิที่ได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญไว้อย่างชัดเจน^{๑๘}

^{๑๘} รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๔๖ บัญญัติว่า “สิทธิของผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครอง...”

กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายไว้ ๕ ประการ ดังนี้^{๑๙}

๑. สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ
๒. สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ
๓. สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ
๔. สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา
๕. สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย

จากสิทธิของผู้บริโภคทั้ง ๕ ประการนั้น กล่าวโดยละเอียดได้ว่า ผู้รับบริการของคลินิกเสริมความงามควรได้รับการโฆษณาที่เป็นจริงและไม่เป็นโทษต่อผู้รับบริการ และควรได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม ดังนั้น ในการให้บริการพนักงานของคลินิกเสริมความงามพึงให้ข้อมูลการบริการรูปแบบ ขั้นตอน วิธีการ ตลอดจนยาที่ใช้ในกระบวนการให้บริการที่ถูกต้องและชัดเจน ต้องไม่โฆษณาโอ้อวดสรรพคุณจนเกินสมควร หรือโน้มน้าวชักจูงผู้รับบริการเพียงเพื่อมุ่งหวังรายได้ที่เพิ่มขึ้น พนักงานของคลินิกเสริมความงามยังต้องให้อิสระแก่ผู้รับบริการในการตัดสินใจที่จะเลือกซื้อหรือรับบริการตามความพึงพอใจของตน ไม่ชักจูงหรือโน้มน้าวด้วยข้อมูลที่คลาดเคลื่อนหรือโอ้อวดเกินจริง พนักงานคลินิกยังต้องให้คำแนะนำอย่างถูกต้องในการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายให้กับผู้รับบริการ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุดแก่ผู้รับบริการ ไม่พึงแนะนำเพียงเพื่อประสงค์จะขายผลิตภัณฑ์เป็นจำนวนมาก ๆ นอกจากนี้ การให้บริการคลินิกเสริมความงามนั้นมักจะมีข้อตกลงการให้บริการซึ่งอาจทำเป็นสัญญา ในกรณีนี้เงื่อนไขในสัญญาจะต้องเป็นธรรม ไม่กำหนดเงื่อนไขที่เอารัดเอาเปรียบผู้รับบริการ ผู้รับใบอนุญาตคลินิกเสริมความงามควรกำกับให้ผู้ดำเนินการสถานพยาบาล ตลอดจนพนักงานคลินิกทุกคนยึดมั่นในแนวทางข้างต้นอย่างเคร่งครัด เท่านั้นก็อาจกล่าวได้ว่า คลินิกเสริมความงามนั้นยึดมั่นในหลักนิติธรรม โดยได้ปฏิบัติต่อผู้รับบริการให้ได้รับสิทธิตามกฎหมายทัดเทียมกับผู้รับบริการจากผู้ประกอบการวิชาชีพเวชกรรมสาขาอื่น ๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการปฏิบัติต่อผู้รับบริการโดยยึดหลักความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย

๓. บทสรุป

ธุรกิจเสริมความงามเป็นธุรกิจที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน จำนวนคลินิกเสริมความงามที่เพิ่มขึ้นเพื่อรองรับความต้องการของผู้รับบริการที่เพิ่มขึ้น จึงเป็นปรากฏการณ์ในยุคปัจจุบัน และแน่นอนว่าเมื่อการให้บริการเสริมความงามเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้มหาศาล การแข่งขันในธุรกิจนี้จึงเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้เช่นเดียวกับการแข่งขันในธุรกิจประเภทอื่น ๆ ทำให้คลินิกเสริมความงามหลายแห่งขาดผู้ดูแล บางแห่งพยายามลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายในการให้บริการเพื่อสร้างกำไรสูงสุด ปัญหาการร้องเรียนจากผู้รับบริการ ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้การรักษามิใช่แพทย์ การลดมาตรฐานของเครื่องมือ อุปกรณ์ ยาหรือเวชภัณฑ์ หรือการชักจูงโน้มน้าวให้รับบริการที่เกินกว่าความจำเป็น การทำสัญญาที่เอารัดเอา

^{๑๙} พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๒๒ มาตรา ๔.

เปรียบผู้รับบริการ จึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดในระยะหลัง เมื่อข้อมูลต่าง ๆ เผยแพร่กันได้ง่ายผ่านระบบอินเทอร์เน็ต

การประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามถือเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ซึ่งต้องอยู่ภายใต้กฎหมายที่กำกับการประกอบวิชาชีพ รวมทั้งต้องปฏิบัติตามจริยธรรมอย่างเคร่งครัดอย่างไรก็ดี หลักนิติธรรมที่สำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ หลักความสูงสุดของกฎหมาย และหลักความเสมอภาคกันในทางกฎหมายนั้น หากผู้รับใบอนุญาต และผู้ดำเนินการสถานพยาบาลคลินิกเวชกรรม นำมายึดถือปฏิบัติควบคู่กับกฎหมายที่ใช้บังคับกับการประกอบวิชาชีพเวชกรรมคลินิกเสริมความงามแล้ว ย่อมเหนียวรั้งให้การประกอบธุรกิจคลินิกเสริมความงามคำนึงถึงศักดิ์และสิทธิ์ของการประกอบวิชาชีพเวชกรรม ที่ต้องคำนึงถึงประโยชน์ของผู้รับบริการเป็นที่ตั้ง แม้ในบางครั้งบางกรณีกฎหมายของบ้านเมืองจะมีข้อบกพร่องแต่การยึดมั่นในหลักนิติธรรม ย่อมทำให้การประกอบวิชาชีพเวชกรรมคลินิกเสริมความงามสอดคล้องตามหลักจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ปัญหาข้อร้องเรียนที่มีแนวโน้มสูงขึ้นเป็นลำดับนั้นย่อมจะลดลง หรือหมดไปในที่สุด

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า หลักนิติธรรมสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมคลินิกเสริมความงามได้

บรรณานุกรม

กลุ่มคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ กองกฎหมาย กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข.

“ผลสรุปเรื่องร้องเรียน ปีงบประมาณ ๒๕๕๙ (นนทบุรี : กองกฎหมาย ๒๕๕๙)

ธัญยาพร เล้าโสภารมย์. ปรับกลยุทธ์คลินิกเสริมความงาม พลิกวิกฤตให้เป็นโอกาส, เอกสาร SCB

Economic Intelligence Center (กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด

(มหาชน), ๒๕๕๙)

วรเจตน์ ภาคีรัตน์, คำสอนว่าด้วยรัฐและหลักกฎหมายมหาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โรง

พิมพ์ภาคพิมพ์, ๒๕๖๔)

สำนักสถานพยาบาลและการประกอบโรคศิลปะ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข,

ฐานข้อมูลสถานพยาบาลที่ได้รับอนุญาต (นนทบุรี : สำนักสถานพยาบาลและการประกอบ

โรคศิลปะ, ๒๕๕๙)

อรรถพล ใหญ่สว่าง, หลักนิติธรรม. วารสารจลนิตี, (มกราคม-กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗)

<https://w๑.med.cmu.ac.th/obgyn/lecturesttopics/topic-review/๑๖๖๗/>

<https://www.un.org/ruleoflaw/what-is-the-rule-of-law/>

<https://www.lawteacher.net/free-law-essays/constitutional-law/dicey-rule-of-law-๘๓๕๕.php>

<https://dictionary.orst.go.th/>

<https://ocpbconnect.ocpb.go.th/Content>

https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_news.php?nid=๔๐๕๑๐&filename=index

<https://www.thansettakij.com/business/๕๑๒๙๑๓>